

Gjeninnvielse av det nyrestaurerte Hollenbach-orgelet i Korskirken

Tre konserter i mars 2025

9. mars: **Karstein Askeland** (s. 8.)
16. mars: **Mariko Takei** (s. 10)
23. mars: **Sigurd Melvær Øgaard** (s. 12)

Konsertstart 19.30 – Billetter kr 100 – ticketco.no

En perle blant byens orgler

Bergen, februar 2025

Karstein Askeland

kantor og orgelkonsulent i BKF

Berlinmuren var falt. Kontakter ble etablert med organister og orgelbyggere fra det tidligere DDR som vi endelig kunne besøke uhindret. Selv fikk jeg kontakt med en kollega i Leipzig som var og fremdeles er organist i Gewandhaus, konserthuset i Leipzig. Senere ble han også domorganist i Merseburg. Til Domkirken i Merseburg bygget Friedrich Ladegast 1853–55 et orgel hvor både Franz Liszt og Julius Reubke spilte og uroppførte sine største orgelverk. Organister kan være uenige om mangt, men om dette er alle samstemte: Ladegast-orgelet i Merseburg er en oase av de edleste klanger, et unikum. Albert Hollenbach var elev av Friedrich Ladegast.

Hollenbach bygget tre orgler med tre manualer i sitt liv. Korskirkens orgel fra 1892 er det eneste av disse som fremdeles eksisterer.

De mange historiske orglene i Øst-Tyskland har gitt nålevende orgelbyggere unik kunnskap og erfaring om

og med slike orgler. Vi har flere slike instrumenter også i Norge. Et av de østtyske orgelverkstedene restaurerte Johanneskirkens orgel i 1999. Samme firma ble valgt da Skjold kirke, som da var ny, skulle få nytt orgel. Montasjeføderen for orgelet i Skjold het Johannes Buder. Han kom kort tid etterpå tilbake til Bergen for å restaurere Sandvikskirkens orgel – for så å bli værende og etablere eget orgelverksted i Bergen. Det ble en lykke for mange norske menigheter som hadde orgler av høy kunstnerisk verdi, men som på grunn av manglende vedlikehold var forfalt.

Det er nå omtrent 100 år siden en annen tysk orgelbygger, Heinrich Ivers, gjorde noen endringer på orgelkonseptet til Hollenbach. Orgelet var klanglig praktfullt, men mekanikken var ikke av samme raffinerte kvalitet. Derfor ble orgelets tungspilte mekaniske traktur erstattet med elektropneumatisk traktur. For å frigjøre plass på galleriet ble svellverket plassert i tårnet og fasaden flyttet bakover på galleriet.

Det var en dårlig løsning for orgelet. Nå er den eldste delen av fasaden flyttet frem igjen, og sveivverket har fått plass i orgelhuset, der klangen får stråle fritt ut i kirkerommet.

Da Kristen Øgaard i 1975 ble organist i Korskirken, stod den på en liste over kirker som behøvde nytt orgel. Året før hadde Mariakirken fått nytt instrument. Det var et nyttig orgel for en periode, men klanglig og estetisk av en slik utforming at det i løpet av kort tid satte grå hår i manken på selv yngre organister. Kristen Øgaard gikk mot strømmen. Han ønsket ikke et instrument likt det Mariakirken hadde fått, og forhindret dermed at Korskirkens praktfulle Hollenbach-orgel gikk tapt. Øgaards tenkning var umoderne på 70-tallet, men verdsettes desto mer nå.

Basert på den forskning Kristen Øgaard har gjort i den bergenske orgelhistorie, samt de undersøkelser han og Johannes Buder gjorde av Korskirkens orgel, ble det særdeles enkelt for meg å gi Bergen kirkelige fellesråd (BKF) og Akasia råd om hva som måtte gjøres med orgelet. Adekvate utredninger var allerede foretatt. En viss sortering var alt som måtte til.

Det var velvilje fra alle hold. BKF's kirkebyggsjef Arne Tveit og Akasias ledere la til rette for at faglige vurderinger av kvalitet fikk veie tungt i alle spørsmål.

I konkurranse med et renommert firma fra Berlin ble DJB Orgelveksted valgt til å utføre denne særdeles ansvarsfulle

jobben med å restaurere Hollenbachs største bevarte orgelverk.

Domorganisten i Merseburg ga konsert på dette instrumentet en gang på tidlig 1990-tall. Med inngående kjennskap til de beste referanseinstrumenter mente han at «orgelet trenger en grundig restaurering, men klanglig er det eine Perle».

Johannes Buder, intonatøren Tino Herrig og øvrige medarbeidere har med stor flid og dyktighet nå sørget for at orgelet vil overleve oss alle. Når dertil hele Korskirken er blitt grundig restaurert, har orgelet fått «en fast borg» å klinge i. Hollenbach-orgelet fremstår nå mer potent enn noen gang. Vi vil takke Johannes Buder for en ny og foredlet attraksjon i kulturbyen, samt Kristen Øgaard, som var orgelets «vern i farne år».

Kristen Øgaard er denne konsertseriens hedersgjest!

Et resymé av Kristen Øgaard sin allsidige innsats som organist, historiker og organisasjonsmenneske ville ført altfor langt i dette programheftet.

Hans interesse og omsorg for bredden i kirkelivet kom imidlertid til uttrykk da Kirkens bymisjon ble etablert og fikk tilhold i Korskirken.

Kristen Øgaard ved orgelet i Arna Kyrkje

Foto: Kristin Hjertaker / Arna kyrkjelyd

Av Trygve Sæthre Stabrun
Bymisjonsprest

Den diakonale kantoren

Det er tre ord som kommer frem når en tenker på Kristen Øgaard: Dyktig musiker, kunnskapsrik og et omsorgsfullt medmenneske med et stort hjerte.

Kristen var en del av Korskirken lenge før Kirkens bymisjon tok over drift av Korskirken. Han har i alle år vært et bindeledd mellom det som var menighetsarbeid og som etter hvert ble kirkens bymisjon sitt arbeid i Korskirken slik vi ser det i dag. Med sin dype historiske innsikt var han en god påminner av at vi videreførte en tradisjon, fra de og det som var før oss. Med lunsj-konsertene fylte han rommet med musikk som gav en ro og en stemning. Dette var veldig viktig for mange av våre gjester og gav et godt utgangspunkt for de gode samtalene.

I tiden Kristen var en del av vårt arbeid her opplevde vi en musiker og historiker med masse omsorg i møte med

mennesker med ulik livserfaring. Han satte seg gjerne ned i «kaffekroken» for å ta seg en prat, uten nødvendigvis å kjenne deres historie. En oppriktig interesse for mennesker uavhengig av stand og stilling. Det være seg vanskeligstilte mennesker som sovnet i kirkebenken, eller andre enkeltpersoner som han tok til seg og fulgte opp. Kristen hadde en egen evne til å «lese» pulsen i rommet og å forstå hvilken stemning han skulle være med på å skape gjennom tonene fra orgelet.

Gjennom Kristen har vi fått oppleve en diakonal musiker, som med sin dype historiekunnskap formidlet sinnsro, tilhørighet og trygghet. Kristen har gjennom alle sine år i Korskirken levd ut bymisjonsbegrepene «ingen er bare det du ser» og «rom for alle».

Tusen takk Kristen for alt du har delt med oss og gitt oss!

Foto: Gyrid Cecilie Nygaard
Foto venstre side: Privat

Konsert I
Søndag 9. mars 2025 kl. 19.30

Karstein Askeland

Johann Sebastian Bach (1685–1750)
Preludium i Ess-dur (BWV 552a)

Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–47)
Sonate i B-dur (op. 65/4)
– *Allegro con brio*
– *Andante religioso*
– *Allegretto*
– *Allegro maestoso e vivace*

Frank Martin (1890–1974)
Passacaille (1944)

Max Reger (1873–1916)
Fantasi over koralen Ein feste Burg ist unser Gott (op. 27)

Foto: Knut Becker

Karstein Askeland studerte kirkemusikk ved Bergen musikkonservatorium og orgel solospill under professor Edgar Krapps veiledning ved Musikkhøgskolen i Frankfurt am Main. Han avla kantor-eksamen i 1983, diplomeksamen i 1985 og konserteksamen to år senere.

Han debuterte i Oslo Konserthus i 1986. Siden da har han konsertert over store deler av Europa, i Russland, USA og i Sør-Amerika. Konserter er blitt kringkastet i NRK og en rekke utenlandske radiokanaler. I nært samarbeid med sentrale norske komponister har han lagt ned et betydelig arbeid for ny norsk musikk og urfremført flere verker.

I 1987 ble Askeland ansatt som kantor i BKF, og i 2001 overtok han

kantorstillingen ved Mariakirken i Bergen domkirke menighet. Fra 1999 til 2019 var han førsteamanuensis i orgelspill ved Griegakademiet, Institutt for musikk (UiB), og fra 1988 til 2013 fast organist i Bergen Filharmoniske Orkester. Hans virke som orgelkonsulent har resultert i flere instrumenter som er blitt gjenstand for stor faglig oppmerksomhet og interesse.

Konsert II
Søndag 16. mars 2025 kl. 19.30

Mariko Takei

Sigfrid Karg-Elert (1877–1933)

Fantasi - Ein feste Burg ist unser Gott

Robert Schumann (1810–1856)

Fra «Seks fuger over navnet B-A-C-H» (op. 60)

III Mit sanften Stimmen

VI Mäßig, nach und nach schneller

Sigfrid Karg-Elert

Schmücke Dich, o liebe Seele (op. 65 nr. 51)

Johannes Brahms (1833–1897)

Preludium og fuge i g-moll (WoO 10)

Georg Friedrich Händel (1685–1759)

Fra «18 Tunes for a Musical Clock» (et orgelverk i et ur)

– A Voluntary for a Flight of Angels (HWV 600)

– Gigue (HWV 599)

– Air (HWV 597)

– Gigue (HWV 589)

Leo Sowerby (1895–1968)

Carillon

Henri Mulet (1878–1967)

Carillon-Sortie

Foto: Emi

Mariko Takei er født i Kobe i Japan. Hun tok sin Associate Degree i piano ved Osaka College of Music i 1991. Senere kom hun til Norge og Griegakademiet i Bergen for videre kirkemusikkstudier og hovedfag i orgel. Fra 2004 fortsatte hun studier ved det Kongelige Danske Musikkonservatorium i København med professor Hans Fagius som lærer.

Solist/konsert-diplom fullførte hun ved sin debutkonsert i København. Hun har også deltatt i mesterklasser med Olivier Latry, Ben van Oosten, David Sanger og Guy Bovet.

Som konsertorganist har Mariko Takei gitt konserter i Skandinavia, Europa, USA og Japan og har flere ganger deltatt ved Festspillene i Bergen og

ved internasjonale orgelfestivaler, bl.a. i Stuttgart, Granada, Krakow og Gent. I tillegg til klassisk orgelrepertoar framfører hun også musikk skrevet for symfoniorkester. Mariko Takei er lærer i orgelklubben Ferdinand og har startet orgelundervisningskurs for voksne, Vogel-seminaret i Bergen. Hun har samarbeidet med kor, solister, kammerensembler og Bergen Filharmoniske orkester. Hun er også utdannet klokkenist og campanolog ved Løgumkloster kirkemusikkskole i Danmark hvor hun tok eksamen i 2015. Som klokkenist har hun spilt en rekke konserter i Bergen, Oslo rådhus, Stavanger og Danmark i tillegg til flere festivaler.

Mariko Takei er ansatt som kantor og City Carillonneur i Johanneskirken i Bergen.

Konsert III
Søndag 23. mars 2025 kl. 19.30

Sigurd Melvær Øgaard

Johann Sebastian Bach (1685–1750)
Preludium og fuge i a-moll (BWV 543)

William Walond (1719–1768)
Cornet Voluntary in G
– Adagio
– Allegro

Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847)
Orgelsonate i d-moll (op. 65 nr. 6)
I. Choral
II. Andante sostenuto
III. –
IV. –
V. Allegro molto
VI. Fuga. Sostenuto e legato
VII. Finale. Andante

Frank Bridge (1879–1941)
Allegretto grazioso
fra «Six Organ Pieces»

Max Reger (1873–1916)
Fantasi og fuge over navnet B-A-C-H (op. 46)

Foto: Gyrid Cecilie Nygaard

Sigurd Melvær Øgaard (f. 1978) er utdannet kantor fra Griegakademiet i Bergen, og har master- og doktorgrad i korledelse fra Texas Tech University i USA. Fra 2002 til 2011 var han organist og kantor i First United Methodist Church i Lubbock. Videre jobbet han som organist i Palmer Memorial Episcopal Church i Houston fra 2011 til 2014, og som domorganist i Christ Church Cathedral i samme by fra 2014 til 2015.

Siden september 2015 har han vært ansatt som domkantor i Bergen, med hovedvekt på orgelspill.

Øgaard har undervist i orgelimpromvisasjon ved Texas Tech University og University of Houston, og vært dirigent

og akkompagnatør for en rekke kor. Han har gitt tallrike orgelkonserter i Europa og USA, blant annet i St. Paul's Cathedral (London) og Washington National Cathedral.

Restaureringen

Vindlader

Demontering og frakt til verkstedet i Hardangerveien 525

Nye tasker (taskeventiler) i alle ni vindlader og fasadekanseller

Nytt skinn på registerbelgene

Nytt papir over kansellene

Nye pipestokkpakninger

Reparasjon av sprekkskader

Nye elektropneumatiske releer på vindladene

Andre mindre arbeider

Elektrisk anlegg og traktur

Eget tavleskap med sikringer til alle elektriske komponenter i orgelet

Nytt 24V system

Utskifting av alle kabler

Nye magneter

Espressivo moduler på alle vindlader

Installasjon etter dagen sikkerhetskrav om brannsikkerhet for elektriske anlegg

Ny spillepult

Bygget etter BDO norm

Spillepulten er justerbar i høyden, det betyr at avstand mellom manuallaviaturene og pedallaviaturet kan forandres etter benlengde (HMS-tiltak)

Tre manuallaviaturer med ben på undertangentene og ibenholt på overtangentene

Espressivo system for kontaktene

Toarmede, balanserte manuallaviaturer med trykkpunktsimulering

Spillepult utvendig og innvendig i oljet eik

Pedallaviatur i eik (parallele tangenter)

Registervipper med på/av funksjon ved bruk av setteranlegg

Nye registervipper i Walcker-stil

Midi-utgang

Crescendovalse med 40 trinn

Svellpedal III. manual

Piston: I/P, II/P, III/P, III/II, II/I, <, >, valse på

Setteranlegg med 11 000 kombinasjoner og 26 mellomkombinasjoner (a-z) som lagres i harddisken og med USB-plugg for lagring av hele innholdet.

Bluetooth Page Turner - betjening med piston

Notebrett over hele spillepultbredden

Notebelysning over hele notebrettet

Pedalbelysning som orgelviftekontroll

Ny justerbar orgelkrakk

Pipeverk

Demontering av pipene

Rensing av pipene

Polering av fasadepiper

nødvendige reparasjoner av trepiper

evt. nødvendige reparasjoner av metall-
piper

Intonasjon og stemming av orgelet

Etterintonering/egalisering uten store
forandringer av original klang

Stemming av orgelet

Orgelhus

Bygging av sidevegger til midtdelen av
orgelfasade

Rekonstruksjon av originale fyllinger i
nedre del av orgelfasaden (fjerning av
gitter)

Overflatebehandling slipt treverk i furu,
men ubehandlet

Tino Herrig, intonatør

Johannes Buder

Pipeverk, manual I og II

Kristen Øgaard ved spillepulten fra 1982. Foto: Finn Tollefsen / Universitetsbiblioteket i Bergen

Hollenbach-orgelet i Korskirken i Bergen

Av Kristen Øgaard

Artikkel fra *Monographien zur Orgel-dokumentation, Band 11: Albert Hollenbach, Umbrüche im Orgelbau, Band 1. Pape Verlag, Berlin, 2006*. Øgaard skrev først denne artikkelen på tysk. Senere oversatte han den selv.

Korskirken ligger i sentrum av Bergen. Det er en middelalderkirke, nevnt første gang i 1181 og sannsynligvis bygd mellom 1130 og 1170. Fra begynnelsen av var kirken innviet til Det hellige kors.

Opprinnelig var kirken enskipet. Tverrskipene ble anlagt mellom 1615 og 1632, da kirken fikk sin eiendommelige korsformede grunnplan. Den har brent minst sju ganger. På grunn av dette er den blitt forandret mange ganger. Slik vi opplever den nå, er den et resultat av gjenoppbyggingen etter den siste brannen i 1702 og mer eller mindre gjennomgripende endringer i historiens løp, framfor alt 1856–57 og 1896, da kirkens interiør ble endret, samt før og etter annen verdenskrig.¹

Det første kjente orgelet ble levert fra København i desember 1640.² Dette ble ødelagt under brannen i 1702. I 1737 ble det kjøpt et gammelt orgel fra Holmens kirke i København, satt opp og utvidet av orgelbyggeren Gottfried Heinrich Gloger. Da hans arbeid var ferdig, hadde dette orgelet 17 stemmer fordelt på hovedverk, brystverk og pedal.³ 1854–56 bygde Claus Jensen nytt orgel med 26 stemmer.⁴

Byggingen av Hollenbach-orgelet ble utløst av tre ulike faktorer:

Olaf Emil Eriksen ble ansatt som organist i kirken.⁵ Han var ikke fornøyd med det gamle Jensen-orgelet.

På grunn av omfattende byggearbeider i domkirken i Bergen ble det gamle Gloger-orgelet fra 1749 ødelagt, og det

måtte anskaffes et nytt. Blant de sju anbudene som ble innlevert, var også et fra Albert Hollenbach, sendt gjennom A. Bellmont i Kristiania. På grunn av innstilling fra de sakkyndige, deriblant organist Eriksen, ble Hollenbach valgt. Sommeren 1889 befant Hollenbach seg i Bergen og besøktet orgelet i Korskirken. Den videre kontakten med Korskirken gikk direkte til Eriksen, ikke gjennom Bellmont.

Det var planlagt en ombygging av Korskirken. Et utvalg, «Kommissjonen angående Bergens Korskirke og dens Tilliggenders Istandsættelse», var ansvarlig for denne, i samarbeid med arkitekten Schak Bull. I denne sammenheng anbefalte organisten å senke galleriet. Det ble derfor besluttet å skyve galleriet 60–70 cm fremover og flytte det tilsvarende ned for å gjøre plassforholdene for orgelet bedre. Under dette arbeidet måtte orgelet tas ned. Eriksen mente at dette var en mulighet til å utvide og forbedre Jensen-orgelet.⁶

Eriksen gav uttrykk for sine meninger om det gamle orgelet i et brev til de kirkelige myndigheter.⁷ Han nevnte også senkingen av galleriet og foreslo en ombygging av orgelet med tre nye 8-fotstemmer. Til å gjøre dette arbeidet, anbefalte han Albert Hollenbach. For mellom 1000 og 1100 norske kroner kunne det vært mulig for Hollenbach å renovere orgelet og bygge inn tre nye stemmer.

Dette var de første planene. I tiden som fulgte, utviklet prosjektet seg imidlertid i en annen retning.

I januar 1891 sendte Hollenbach to anbud til Eriksen, det ene på en ombygging av det gamle orgelet, med 36 stemmer, deriblant 21 nye, det andre på et helt nytt orgel med 37 stemmer.⁸ Prisen på en ombygging var 13 206 mark, et nytt orgel skulle koste 17 916 mark. Prisen på nytt orgel, med noen endringer i pedalen, ble også grunnlaget for kontrakten. Den endelige prisen ble 18 702,52 mark, fastsatt i Bergen 16. november 1892.

Da Hollenbach sendte begge pristilbudene til Eriksen, skrev han: «Hvis man snarest mulig ønsker en prospekttegning, ber jeg om beskjed så fort som mulig.»⁹

I februar 1891 sendte Eriksen Hollenbachs anbud til «Inspeksjonen for Korskirken». Han skrev at det gamle orgelet hadde for få 8-fotstemmer og ikke var kraftig nok til å lede menighetssangen. Det var tvungende nødvendig med en forbedring av orgelet. Vedlagt var uttalelser fra orgelbygger N.P. Kvarme, instrumentmaker J. Aarestrup og domorganist Ingolf Schjøtt. Kirkeverge Johan Rogge gav en anbefaling. «Kommissionen angaaende Bergen Korskirke og dens Tilliggenders Istandsættelse» anbefalte 28. februar enstemmig å kjøpe et nytt

orgel fra Hollenbach. Under et senere møte drøftet dette utvalget tegningen av prospektet. Hollenbach hadde i mars sendt en tegning som utvalget ikke var fornøyd med. Schak Bull ble bedt om å sende informasjon om utvalgets oppfatning til Hollenbach og be ham om å lage en ny tegning. Et nytt utkast fra Hollenbach ble forelagt utvalget i begynnelsen av mai, og denne gang

var herrerne fornøyd.¹⁰ Hollenbach ble bare bedt om å lage en rikere detaljbehandling. Jeg har ikke klart å finne tegningene.

Kontrakten ble undertegnet 4. juni 1891. I §1, om kontraktens omfang, blir det nevnt en endring i pedalen: Istedenfor en principalbass 8' skulle det bygges en 16' av tre. Dessuten ble en 8' gedactbass tilføyd. Dette var en

utvidelse av orgelet fra 37 til 38 stemmer, til samme pris. Leveringsfristen ble fastlagt til 1. juni 1892.

I tidens løp ble det gjort noen andre endringer i disposisjonen. Det som er dokumentert, er ønsket, på grunn av erfaringer fra domkirkeorgelet, om å få en 16' principal i hovedverket. Dette ønsket presenterte organist Eriksen 31. oktober 1891. En rekke anbefalinger kom meget raskt, og ønsket ble

imøtekommet. Til dette ble det bevilget 700 norske kroner. Sannsynligvis førte dette også til endringer i prospektpipene. Det opprinnelige kostnadsoverslaget nevner prospekt Piper fra Principal 8' og Oktav 4' i hovedverket og Principal 4' i oververket. Nå omfatter det klingende prospektet piper fra Principal 16' fra A oppover og Principal 8' i hovedverket fra D til A. Etter min mening må denne endringen ha vært bestemt allerede før orgelet ble bygd.

Leveringen av orgelet skjedde litt senere enn planlagt. 4. oktober 1892 ble orgeldelene sendt med skip fra Hamburg. 16. november kvitterte Hollenbach for betalingen.

Fra Øgaards artikkel er den opprinnelige disposisjon utelatt her. (red.anm)

I 1929 ble orgelet ombygd. Alle de gamle stemmene ble beholdt, og bare en ny, Horn-Oboe 8', tilføyd. Oppstillingen av pipene ble endret. Prospektet ble gjort bredere, og orgelet fikk to sveilverk. I 1982 ble en teknisk fornyelse gjennomført. Da ble svellen for manual II tatt bort, og vindladen ble flyttet fra et bakrom til rommet under hovedverket.

I det følgende (neste side) blir den nåværende disposisjonen angitt. I denne blir det, så langt dette er mulig, antydning hva som er originalt klangmateriale, og hva som er blitt endret.

1. Hans -Emil Lidén og Ellen Marie Magerøy: *Kirker i Bergen*, bind 2.

2. Edvard Edvardsen: Bergen, Første Part, 1684. Bergens Historiske Forenings Skrif-ter nr. 55/56, 1949/1950 s. 86
3. Kristen Øgaard: *Korskirken I i Gottfried Heinrich Gloger – en tysk orgelbygger i Norge*, Det norske orgelselskap 2004.
4. Hans Jacob Tronshaug: Claus Jensen 1815–1892, i *Norsk orgelårbok*, Det norske orgelselskap, 1992.
5. Olaf Emil Eriksen ble født i Kristiania i 1841. Han studerte orgel med R. Magnus og Carl Arnold og var organist i Vestre Aker, Østre Fredrikstad og Vestre Fredrikstad før han kom til Bergen i 1888. Han døde i 1915. Lars Tomtum: *Orgler og Organister i Vestre Fredrikstad kirke, i Festskrift til Søren Gangfløt*, Fredrikstad 1991.
6. Det jeg har skrevet her, bygger på mitt arbeid i 1990 med en artikkel: «Fire tyske 1800-tallsorgler i Bergen», trykt i *Orglet (Det Danske Orgelselskab)* Nr. 2/1991. Dessverre har jeg ikke nå hatt tid til å undersøke kildene til denne artikkelen. Mine notater fra 1990 er heller ikke tilgjengelige. Kildene befinner seg i Bergen Byarkiv og består hovedsakelig av kopibøker og journaler for Inspeksjonen for Korskirken og Kirkevergen. Av noen av kildene har jeg kopier.
7. 9. juli 1889, sendt til Inspeksjonen for Korskirken.
8. Jeg har kopi av begge kostnadsoverslagene, kontrakten og de brevene som er nevnt i denne artikkelen.
9. Neu-Ruppin, 27. januar 1891.
10. Kontrakten §3: «Das Gehäuse oder Prospect der Orgel wird in der Hauptsache nach dem am 18.11.91 dem Architekt Schak Bull zugesandten Zeichnungen auszuführen sein; doch verlangt man eine etwas reicher auszuführende Detailbe-handlung sowie die am Rand der Zeichnung angedeutete Doppelsaulen-stellung anzubringen ist».

Manual I (HV)

Principal 16'	original, C-Giss av tre på egen vindlade, A-diss'' i prospektet, fra e'' foran hovedverkets vindlade
Principal 8'	original, C-Ciss av tre, på hovedverksladen, D-A i prospektet, fra B på vindladen
Viola da Gamba 8'	original
Gedackt 8'	original
Flauto amabile 8'	fra c', fra oververket, original, overblåsende
Quinte 5 1/3'	original
Octave 4'	original
Rohrflöte 4'	original
Octave 2'	original
Cornett III-IV	2' og 1 3/5' fra c original. Alle tre kor C-H fra Walcker, 4'-kor fra c' av Walcker
Trompete 8'	original

Manual II

Principal 8'	original, C/ Ciss av tre på vindladen, D- diss' i prospektet, fra e' på vindladen
Flöte 8'	fra hovedverket, original, overblåsende, C-B felles med salicional.
Gedackt 8'	fra ekkoverket, opprinnelig Lieblich Gedackt 16', 1982 endret til 8' stemme. For det meste original.
Salicional 8'	fra ekkoverket, C-B transmisjon fra Flöte 8'
Spitzflöte 4'	original, konisk
Quinte 2 2/3'	original
Waldflöte 2'	original, konisk
Terz 1 3/5'	fra ekkoverket, Dolce 4', 1929 plassert som Dolce 4' i Manual II. I 1950-årene ble den forandret til Terz 1 3/5'.
Mixtur III-V	original, fra hovedverket
Klarinette 8'	gjennomslående, hoder og kjegler sannsynligvis originale. Støvler og oppsatser sannsynligvis delvis endret.

Manual III (svell)

Bordun 16'	fra oververket, original
Geigenprincipal 8'	original
Lieblich Gedact 8'	original
Aeoline 8'	original
Voix Celeste 8'	fra oververket, Viola d'amour 8'
Fugara 4'	fra oververket, original
Traversflöte 4'	original, overblåsende
Mixtur IV	fra oververket, original
Horn-Oboe 8'	1929, fra Walcker

Pedal

Principalbass 16'	original
Violonbass 16'	original
Subbass 16'	original
Sanftbass 16'	transmisjon fra Bordun 16' manual III, 1929
Quintbass 10 2/3'	original
Octavbass 8'	original
Violoncello 8'	original, 1929 plassert i svellverket
Gedacktbass 8'	original
Choralbass 4'	planlagt 1929, innkjøpt mellom 1930 og 1950, egentlig Rørfløyte
Posaune 16'	original
Trompete 8'	original. I 1929 plassert i svellverket

Koppler	II-I, III-I, III-II, I-P, II-P, III-P Super I, super II, Super III, Super II-I, Super III-I, Super III-Ped Sub III, Sub III-I
Registreringshjelp	Valse, Setterkombinasjoner m.m.

Ny spillepult 2025, DJB Orgelverksted

Programansvarlig: Bergen domkirke menighet
 Foto der ikke annet er spesifisert: DJB Orgelverksted
 Grafisk design: Siv Mannsåker

Konsertserien er et samarbeid mellom Bergen domkirke menighet, Bergen kirkelige fellesråd og Kirkens bymisjon. Støttet av Bergen kommune.

DEN NORSKE KIRKE

KIRKENS
BYMISJON

